

תוכן עניינים:

1. מבוא
2. הדין בארץ
 - א. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו
 - ב. המשפט הפלילי
 - ג. החוק הנוגע לעברייני מין, המגבלות על חזרתם לסביבת נפגע העבירה, זכות נפגעי עבירה, חובת הדיווח לנפגעי עבירה. (האם הדין חל אל מול כל הנפגעים או רק נפגעי עבירות מין)
3. הדין בעולם – משפט משווה
4. הדין אל מול חוק יסוד כבוד האדם וחירותו (פירוט זכויות הנפגע אל מול זכויות ו/או מגבלות העברייני) מתי והיכן מותר לפגוע בחירותו של האדם, האם ההגבלות הקבועות בדין חורגות מההגבלה הקיימת בחוק היסוד.
5. סיכום ומסקנות (הצעה להסדר חלופי)
6. ביבליוגרפיה

1. מבוא

מכל העבירות המנויות בפקודת העונשין (פקודת העונשין תשל"ז 1977) לעניות דעתי עבירות המין הן הגרועות והנוראות מכולן.

אין ספק ואין להקל ראש בעבירה זו או אחרת, בגידה במדינה יכולה להוביל לשרשרת אירועים הרסנית מבחינה בינלאומית, גניבת רכושו המועט של אדם כמוה כהרס כל עולמו מבחינתו, הונאה, זיוף ועוד רבים ואחרים כולן עבירות שיש לתת עליהם את הדעת במלוא החומרה.

דא עקא, עבירות המין, הן העבירות הפוגעניות ביותר שיכול אדם לעשות לאחר, ולדידי אף גרוע מרצח, כי הרי רצח נורא ומזעזע ככל שיהיה, מותיר את המשפחה הרוסה ושבורה ללא ספק, נוטל את חייו של אדם ללא יכולת להשיבו, אולם רצח הוא מעשה סופני ומידי ואילו עבירות המין מן ה"קלות", שבהן עד לנוראות והקיצוניות, הן מעשה המותיר צלקת בלתי הפיכה על הקורבן באופן שמשנה את חייו לבלי היכר, משנה את דרכו ואופיו של אדם ומשנה לחלוטין את יחסו של הנפגע כלפי הבריות, כלפי יכולתו ליצור זוגיות וכלפי עצמו.

אילו הן העבירות הפוגעניות ביותר מכוח העובדה הפשוטה כי הן פוגעות לא רק בגופו של אדם, אלא במקום האינטימי ביותר בגופו של אדם ובשל כך פוגעות בנפשו של הקורבן.

הפגיעה יכולה להתבצע כלפי כל אדם בכל גיל ואין עוררין כי פגיעה מינית בילדים קשה אף יותר מפגיעה מינית במבוגרים ושוב מבלי להקל חלילה במצוקתו של איש.

מאז שאנו בני האדם קטנים, אנו למדים לשמור על אברינו המוצנעים, עוד בימי הגן בו הגננת חוזרת כמנטרה כי אין לנו לתת לאיש לגעת בנו ללא רשות. "גופינו הוא ברשותינו".

אנו למדים על החשיבות הן לשמור על עצמנו מפני פגיעה ולומדים לשמור על צנעתו של האחר שמא חלילה נפגע באחר.

יחס הציבור לנפגעי עבירות המין אינו חד משמעי ולעיתים הנפגע עצמו עומד לחקירה ולדין הן בשל הספק נוכח החשש כי מטרותיו אינן עשיית צדק, והן בשל ביקורת ציבורית נוכח התנהלות והתנהגות הנפגע עצמו בסמוך לפגיעה ובנקודה זו היו שהרחיקו לכת ויצאו חוצץ כנגד הנפגע עצמו אשר למרות שהוא הנפגע, יכול היה למנוע את הפגיעה אם לא היה נוהג או מתלבש באופן פרובוקטיבי ובכך נפתח דיון עצום האם יש מקום לבקר את הנפגע כאילו היתה לו רשלנות תורמת לפגיעה או שמא יש לזכור כי פגיעה היא פגיעה ואין מקום לבקר ולשפוט את הלך הדברים שאירעו טרם קרות העבירה.

כך או אחרת, אין ספק, כי מרגע קרות העבירה, אותו נפגע כבר לא ישוב להיות אותו האדם והוא זה שנדרש להישאר עם הצלקות לאורך כל ימי החיים.

צלקות אלו יכולים להתאחות אולם לעולם לא יכולות להעלם וצלקות אלו משנות חיים ולעיתים מסיטות את מסלול חייו של אדם מהדרך האחרת שאולי היה הולך בה אילו לא אותה פגיעה נוראה.

בצל צלקות אלו, עומדות העובדות כי בחלק מן המקרים, העבירות מתבצעות בשל מחלה נפשית של העבריין. מחלה המונעת ממנו שיקול דעת לכאורה לפעול אחרת, מחלה המושכת אותו לביצוע העבירה. זוהי סיטואציה קשה מנשוא כאשר נפגע עבירה שומע במהלך המשפט כיצד עורך הדין של העבריין "מתרץ" את התנהגותו של העבריין בקיומה של מחלתו הנפשית.

בצל צלקות אלו, קשה לנו כציבור המבקש לשמור על שלום אזרחיו וביטחונם ולשמור על זכויותיו של העבריין, זכויות הקיימות על אף היותו עבריין.

זכויות העבריין אל מול זכויות הנפגע מקימות דיון משפטי מעניין והוא הטעם לבחירת עבודתי זו.

הדין בארץ ובעולם מחייב את הרשויות להודיע לנפגע עבירה עת משתחרר העבריין שפגע בו, קל וחומר באם עבריין זה הינו עבריין מין וזאת על מנת לאפשר לנפגע העבירה להישמר על צעדיו: סעיף 8 לחוק נפגעי עבירה מאפשר לנפגע עבירה לקבל את מלוא המידע בגין ההליך הפלילי מחד וסעיף 10 לחוק מאפשר ליידע את נפגע העבירה בגין מהלך מאסרו של העבריין.

זכות הדיווח אף חולש על חובת הפרסום למיקומו של עבריין המין בעיקר במקרי פדופיליה.

בעבודה זו אבקש לחקור מהן זכויותיו של העבריין אל מול זכויותיו של נפגע העבירה ועד כמה זכויות העבריין מוגבלות אל מול זכותו של נפגע העבירה כי העבריין ישמור ממנו מרחק, זאת ועוד עד כמה זכותו

של העבריינין מוגבלת אל מול חוק היסוד חופש האדם וחירותו אשר חרט על דגלו את זכותו הבסיסית של כל אדם באשר הוא לנוע בחופשיות.² כלומר שאלת המחקר אותה אבקש לחקור הינה: "האם החוק המגביל את חזרתו של עבריינין מין לסביבת נפגע עבירה עומד בתנאי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו".

מהלך העבודה: העבודה מבקשת לבחון את שאלת המחקר באמצעות חומר מדעי ומקורות אשר נקראו בעיון ועיקרם הרלוונטי סוכם. לצד סיכומים אלו נוספו דעותיי ותגובותיי.

העבודה מחולקת לראשי פרקים: ראשי הפרקים מטרתם להוביל את קורא העבודה מן הכלל אל הפרט, לרבות פרק ובו השוואה אל המצב המשפטי בנושא זה החל בעולם, לבסוף בפרק הסיכום מתוקצרת העבודה כולה בנקודותיה החשובות לרבות הסקת מסקנות רלוונטיות העולות מתוך לימוד החומר כאשר שאלת המחקר נענית בסיכום העבודה.

אבקש לציין את החשיבות בבחירת הנושא הנ"ל, עסקינין בשני נושאים המתנגשים לכאורה זה בזה וזו זכויותיו של העבריינין אל מול זכויותיו של נפגע העבירה, כאשר נבחנות זכויות אלו לאור חוק יסוד כבוד האדם.

2. הדין בארץ

א. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו

המשפט הישראלי בנוי ממערכת חוקים שחלקם נלקחו ממערכת חוקים שקיבלנו בירושה, כגון הדין העות'מני עת שלטו התורכים בארץ, והן הדין הבריטי עת שלטו הבריטים בארץ. חלק מהחוקים ניתנו לנו עוד מימי קדם והוא כל המשפט העברי המהווה בסיס יצוק של דינים רבים שנשאבו ממסכת חכמים לאורך אלפי שנים, וחלק מהדינים אף אימצנו לעצמינו מתוך מערכת המשפט האירופאית, וחלק חוקקנו מיוזמות מבורכות לאורך השנים בהתאם לנסיבות הנדרשות.

בניגוד לארה"ב, אין למדינת ישראל חוקה, דהיינו מערכת המשפט שלנו אינה בנויה על פי חוקי יסוד שאין לעבור עליהם ויהי מה, מערכת המשפט שלנו הינה מערכת משפט ענפה ומסועפת אולם מחוסרת חוקה.

אף על פי כן, יש לנו מספר חוקים הנקראים חוקי יסוד, בשונה מחוקים רגילים הם נחשבים כעקרונות על הן מבחינת חשיבותן והן מבחינת הקושי לשנותן בשל מהותן העליונית, קושי הנחקק בחוק עצמו במיוחד לאור חשיבות החוק.

בשנת 1992 נחקקו שני חוקי יסוד, חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק. כל אחד מהחוקים חולש על תחום מסוים אשר יחד מגדירים את זכויות הבסיס שיש לכל אדם באשר הוא אדם ובשל היותו אדם. כאשר במהלך השנים נחקקו חוקי יסוד נוספים אולם שני חוקי יסוד שצוינו לעיל, נחקקו במטרה לעגן את זכויות האדם בתחומים השונים.

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו עוסק בעיקר בזכויות הנוגעות להתנהלות האדם כאדם, ללא קשר לעיסוקו, הוא מפרט בהרחבה את זכות האדם ליהנות מזכויותיו הבסיסיות ללא כל אפליה גזע, דת ומין, וחוק זה חל על חוקים אחרים המקנים זכויות ללא העדפה ו/או אפליה: לדוגמא, שלכל אדם: גבר או אישה, יכול למשל להצביע בבחירות באם הם מעל גיל 18.³ לאור שנות העבדות שהיו בארה"ב, לאור מניעת זכויות מנשים רק בשל היותן נשים, עניין גזעו וצבעו של אדם אינו עניין של מה בכך, וגם כאן בארץ טענו לאפליה על רקע עדתי, צבע או מין.

זכותו של אדם לחופש ביטוי.⁴ אחת הזכויות החשובות ביותר הקיימות לאדם, הזכות להביע את דעתך מבלי לדאוג מרדיפה, גם אם דברים אלו אינם מקובלים או מוסכמים על הציבור הרחב. זוהי למעשה שורש הדמוקרטיה בכל מדינה מתוקנת: היכולת של כל אדם, של כל מיעוט, להביע דעותיו כנגד או בעד כל דבר: תחומי החיים, השלטון במדינתו, אדם כלפי האחר וכו'. יש לציין כי הזכות לחופש הביטוי אינה

¹ חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו

² סעיף 1א' 5; 6 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו

³ סעיף 5 לחוק יסוד: הכנסת

⁴ סעיף 7ד' לחוק יסוד הכנסת

מצוינת באופן מפורש באחד מסעיפי החוק, אלא חופש הביטוי הוכר על ידי בית המשפט כנגזרת של כבוד האדם. כלומר: מעצם החובה להכיר בכבוד האדם, חובה לאפשר לו לבטא עצמו ללא הגבלה לכאורה, חופש הביטוי היא בסיס כבודו של אדם וגזלתה או פגיעה בזכות זו כמוה כפגיעה בכבודו של אדם.